

OPONENTSKÝ POSUDEK BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Název diplomové práce: Stres a copingové strategie u ukrajinských uprchlíků studujících vysokou školu v České republice.
Stress and coping strategies among Ukrainian refugees studying at university in the Czech Republic.

Autorka: Natálie Šmídlová

Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Machovcová Ph.D.

Oponentský posudek: Mgr. Gabriela Dymešová

Předložená práce se zabývá stresem a copingovými strategiemi u ukrajinských válečných uprchlíků, kteří studují vysokou školu v České republice. Za hlavní cíl si autorka klade hlouběji proniknout do osobní zkušenosti ukrajinských uprchlíků v České republice, konkrétně těch, kteří zde studují vysokou školu a porozumět jejich prožívání stresu a způsobům, jakými se s ním vyrovnávají. Specificky se zaměřuje na stresory, které sebereflexivně vnímají a na copingové strategie, které využívají. Teoretická část práce se věnuje vymezení základních pojmů od stresu, přes copingové strategie a resilienci, po vysvětlení týkajících se uprchlictví, statusu uprchlíka a možnostem integrace uprchlíků v novém sociokulturním prostředí. V empirické části si klade hned několik klíčových výzkumných otázek:

1. S jakými klíčovými zdroji stresu se uprchlíci z Ukrajiny v České republice setkávají?
2. Jaké copingové strategie používají uprchlíci z Ukrajiny ke zvládnutí stresu spojeného s jejich uprchlickou zkušeností?
3. Jaký vliv má vysokoškolské studium na vnímání a zvládání stresu u ukrajinských uprchlíků v ČR?

Výzkum se kompletně opírá o kvalitativní metody polostrukturovaného rozhovoru.

Z FORMÁLNÍHO HLEDISKA je práce v dostatečném rozsahu 76 stran, včetně Seznamu literatury, který obsahuje české i zahraniční zdroje v dobrém poměru i rozsahu. S citacemi je zacházeno správně. Dále k práci přináší příloha, která obsahuje přepis rozhovoru, dotazované otázky a Informovaný souhlas. Teoretická část je dobře a srozumitelně strukturována do pěti kapitol, ty se dobře vztahují ke zpracovávanému tématu.

TEORETICKÁ ČÁST je rozdělena do pěti kapitol. První kapitola se zabývá detailním vymezením pojmu stres, copingové strategie a resilience. Druhá kapitola se věnuje aktuální situaci uprchlíků z Ukrajiny s ohledem na postavení a VŠ vzdělání. Ve třetí kapitole se věnuje okrajově autorka pojmu akademický stres a jeho konsekvencím.

V další kapitole potom nalezneme teoretický úvod ke specifickým výzvám pro studenty uprchlíky. Pátá kapitola je věnována shrnutí teorie.

EMPIRICKÁ ČÁST práce je zpracována pečlivě, srozumitelně a poměrně jednoduše. Autorka pro výzkum využila metodu polostrukturovaného rozhovoru z toho jeden byl veden online a jeden probíhal v anglickém jazyce. Kvalitativní data byla zpracována formou reflexivní tematické analýzy. Z této analýzy vzešly 3 základní kategorie (pomocí programu MAXQDA), které byly následně interpretovány a částečně vizualizovány pomocí myšlenkových map. Analyzované kategorie:

1. Jazyk jako asimilační prostředek
2. Sociální opora versus pocit nepochopení, aneb „lidi můžou všechno zničit, ale zároveň jenom lidi zachrání“
3. Únik jako dočasná záchrana

Diskuze a Závěry jsou potom věnovány převážně shrnutí výsledků, vztažení interpretace dat k výzkumným otázkám a identifikování limitů předložené studie.

ZÁVĚR

Celkově práci považuji za zdařilou, jednoduchou a poměrně dobře srozumitelnou. Velice oceňuji autorčinu odvahu, zřejmě sycenou spoluprací s jinými studenty při vedení rozhovorů, pustit se do poměrně neprobádaných vod studentů uprchlíků, neboť dosavadní výzkumy popisují převážně zkušenost se zahraničními studenty, kteří jsou v ČR ve zcela jiném postavení.

Částečné výhrady mám k teoretické části práce, která nepříliš pracuje s modernějšími teoriemi stresu, zejména s neurobiologickým popisem stresu, který v současné době výrazně ovlivňuje nejen vnímání resilience a copingových mechanismů, ale dobře popisuje také vrozenost reakcí na stres. Z hlediska popisu statusu studentů uprchlíků a dostupných dat, shledávám výzkumná data jako neúplná. Data o VŠ studentech se statusem uprchlíka jsou buď veřejně dostupná na stránkách MŠMT nebo MV ČR nebo v rámci neziskového sektoru. Také je nedostatečně popsáno, že uprchlíci z Ukrajiny zde setrvávají na tzv. statusu dočasného útočiště, což je jiný status než uprchlík.

V empirické části autorka nazývá svoji první zvolenou kategorii: „Jazyk jako asimilační prostředek“. Zároveň ne všichni respondenti deklarují, že chtějí v ČR zůstat, a pokud ano, není v tak krátkém horizontu skutečně jasné, zda se chtějí asimilovat či integrovat. Z tohoto důvodu se domnívám, že by bylo vhodnější použít název kategorie: „Jazyk jako prostředek integrace“.

I přes tyto výhrady však práci velice oceňuji a doporučuji k obhajobě. Domnívám se, že samotná práce umožňuje pokračovat ve výzkumu dál, např. formou diplomové práce.

Případné otázky k obhajobě:

Jaký vliv na vás osobně mělo setkání se studenty uprchlíky, a která jejich témata zůstala nepokryta?

Uvažovala jste o tom, že byste z výzkumného vzorku vyřadila anglicky mluvícího respondenta?

Mgr. Gabriela Dymešová
V Praze, 13. 5. 2024